

Sygn. akt II 1Ko 18/23

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lipca 2023 roku

Sąd Okręgowy w Siedlcach w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący SSO Wojciech Michalak

Protokolant: sekr. sąd. Beata Wilkowska

w obecności prokuratora Anny Świdorskiej

po rozpoznaniu na rozprawie w dniach 17 kwietnia, 9 maja, 12 czerwca i 5 lipca 2023 roku,

sprawy z wniosku **B. G. i J. B. (1)**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłą z wykonania wobec J. B. (2) wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie wydanego na sesji wyjazdowej w G. z dnia 24 czerwca 1948 roku w sprawie nr akt Sr 687/48

na podstawie art. 8 ust. 1 i art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (t.j. Dz. U. z 2019r., poz. 1952),

o r z e k a

I. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz B. G. i J. B. (1) kwoty po 200 000 (dwieście tysięcy) złotych tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

II. w pozostałej części wniosek oddala;

III. wydatkami postępowania obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE		
Formularz UWO	Sygnatura akt	II 1 Ko 18/23
WNIOSKODAWCA		
J. B. (1) i B. G.		
ZWIĘZŁE PRZEDSTAWIENIE ZGŁOSZONEGO ŻĄDANIA		
1.	Odszkodowanie (kwota główna)	Odsetki

<p>1 266 623 złotych – po 633 311,50 złotych dla każdego z wnioskodawców za szkodę doznaną przez J. B. (2) na skutek wydania i wykonania wyroku byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie wydanego na sesji wyjazdowej w G. z dnia 24 czerwca 1948 roku w sprawie sygn. akt Sr 687/48.</p>	<p>ustawowe od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty</p>	
<p>2.</p>	<p>Zadośćuczynienie (kwota główna)</p>	<p>Odsetki</p>
<p>20 000 000 złotych - po 10 000 000 złotych dla każdego z wnioskodawców za krzywdę doznaną przez J. B. (2) na skutek wydania i wykonania wyroku byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie wydanego na sesji wyjazdowej w G. z dnia 24 czerwca 1948 roku w sprawie sygn. akt Sr 687/48.</p>	<p>ustawowe od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty</p>	
	<p>Inne</p>	

<p>Ustalenie faktów</p>				
<p>3.1. Fakty uznane za udowodnione</p>				
Lp.	Fakt	Dowód	Numer karty	
<p>1.</p>		<p>Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie wyrokiem wydanym na sesji wyjazdowej w G. w dniu 24 czerwca 1948 roku w sprawie nr akt Sr 687/48 uznał J. B. (2) za winnego</p>	<p>Wyrok Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie wydany na sesji wyjazdowej w G. z dnia 24 czerwca 1948 roku w sprawie SR 687/48. Postanowienie Najwyższego Sądu Wojskowego z 10</p>	<p>k. 83-84, Akta sprawy SR 687/48 k. 73; k. 81</p>

przestępstwa z art. 15 § 2 w zw. z art. 14 § 1 dekretu z dnia 13.06.1946 r. (Dz. U. R.P. nr 30 poz. 192); przestępstwa z art. 27 § 2 kk WP w zw. z art. 225 § 1 kk a następnie za pierwszy z tych czynów skazał go na karę śmierci oraz orzekł utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na zawsze oraz przepadek całego mienia na rzecz Skarbu Państwa a za drugi orzekł karę dożywotniego więzienia. Następnie połączył orzeczone kary i jako karę łączną orzekł karę śmierci.

Wyrok ten został utrzymany w mocy postanowieniem Najwyższego Sądu Wojskowego z 10 sierpnia 1948 r. w sprawie S 2179/48.

Postanowieniem z dnia 22 października 1948 roku Prezydent RP skorzystał z prawa łaski i zamienił J. B. (2) karę śmierci na karę dożywotniego więzienia.

Postanowieniem o zastosowaniu amnestii z dnia 23 grudnia 1954 roku

sierpnia 1948 r. w sprawie S 2179/48.

Postanowienie z dnia 23 grudnia 1954 roku o zastosowaniu amnestii.

		<p>karą dożywotniego więzienia zamieniono na karę 12 lat więzienia.</p> <p>J. B. (2) od dnia 9 czerwca 1948 roku do 10 sierpnia 1948 roku był tymczasowo aresztowany a następnie odbywał karę więzienia do dnia 15 stycznia 1955 r.</p>		
2.		<p>Postanowieniem Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 11 maja 2022 r., sygn. II 1 Ko 32/22 stwierdzono nieważność wyroku byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie wydanego na sesji wyjazdowej w G. z dnia 24 czerwca 1948 roku w sprawie sygn. akt Sr 687/48.</p>	<p>Postanowienie Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 11 maja 2022 r., sygn. II 1 Ko 32/22</p> <p>Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 10 sierpnia 2022 roku w sprawie II AKz 459/22</p>	k. 12-14
3.		<p>W okresie pobytu w tymczasowym areszcie a następnie w więzieniu wobec J. B. (2) stosowana była przemoc fizyczna, początkowo bał się także, że wykonana zostanie wobec niego kara śmierci.</p>	<p>Zeznania B. G.</p> <p>J. B. (1)</p> <p>M. B.</p> <p>A. B.</p>	<p>k. 32-33</p> <p>k.33</p> <p>k.57</p> <p>k.57-58</p>
3.2. Fakty uznane za nieudowodnione				

Lp.		Fakt	Dowód	Numer karty
1.		Przepadek nieruchomości i ruchomości należących do J. B. (2).	Zeznania B. G. J. B. (1) M. B. A. B. Protokół zabezpieczenia nieruchomości Protokół opisu ruchomości	k. 32-33 k.33 k.57 k.57-58 k. 37-41 k. 43-44
2.		Pełnienie przez J. B. (2) funkcji wójta w chwili jego zatrzymania.	Wyjaśnienia J. B. (2)	k. 20 akt sprawy Sr 687/48

4. ocena DOWODÓW		
<i>Dowody będące podstawą ustalenia faktów</i>		
Lp. faktu z pkt 3.1	Dowód	Zwięźle o powodach uznania dowodu
	<p>Wyrok byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie wydanego na sesji wyjazdowej w G. z dnia 24 czerwca 1948 roku w sprawie sygn. akt Sr 687/48</p> <p>Postanowienie Najwyższego Sądu Wojskowego z 10 sierpnia 1948 r. w sprawie S 2179/48.</p> <p>Postanowienie o zastosowaniu amnestii z dnia 23 grudnia 1954 roku.</p>	Orzeczenia zostały wydane przez organy, które były do tego uprawnione. W związku z tym Sąd uwzględnił te dowody.

	Postanowienie Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 11 maja 2022 r., sygn. II 1 Ko 32/22	Orzeczenie wydane przez Sąd w ramach jego właściwości rzeczowej. W związku z tym Sąd uwzględnił ten dowód.
	Zeznania B. G., J. B. (1), M. B. i A. B.	Depozycje wnioskodawców oraz świadków są jasne szczerze i logiczne. Wszyscy opisali to co pamiętają z relacji J. B. (2) odnośnie jego pobytu w zakładach karnych, sposobu traktowania w czasie tymczasowego aresztowania oraz konsekwencji zdrowotnych dla niego.
	Wyjaśnienia J. B. (2) złożone w toku postępowania w sprawie Sar 687/48	Sąd wziął pod uwagę jedynie tę część depozycji J. B. (2), które odnoszą się do kwestii związanej z pełnieniem przez niego funkcji wójta gminy W.. J. B. (3) jednoznacznie w swoich wyjaśnieniach wskazał, że pełnił tę funkcję w okresie od października 1945 roku do listopada 1947 roku. Sąd nie widzi powodów aby w tym zakresie J. B. (2) podawał informacje nieprawdziwe, które z łatwością mogły być przez organy ówczesnie prowadzące postępowanie zweryfikowane.
4.2. Dowody nieuwzględnione przy ustaleniu faktów (dowody, które sąd uznał za niewiarygodne oraz niemające znaczenia dla ustalenia faktów)		
Lp. faktu z pkt 3.1 albo 3.2	Dowód	Zwięźle o powodach nieuwzględnienia dowodu
PODSTAWA PRAWNA		
Odszkodowanie		

1.	Kwota główna	Odsetki
Roszczenie oddalone.	-----	-----
Zwięźle o powodach podstawy prawnej		
<p>W realiach niniejszej sprawy wnioskodawcy nie wykazali zasadności dochodzonej kwoty odszkodowania.</p> <p>Z materiału dowodowego nie wynika, że wyrok Wojskowego Sądu Rejonowego w zakresie przepadku mienia należącego do J. B. (2) został wykonany. Z dokumentacji złożonej przez pełnomocnika wnioskodawców wynika, że sporządzony został protokół opisu – zabezpieczenia nieruchomości rolnych wraz zabudowaniami oraz protokół opisu ruchomości. Z pierwszego z tych protokołów wynika, że osoby z rodziny J. B. (2) – rodzice i rodzeństwo zgłosiło prawa do nieruchomości rolnych podlegających zajęciu. Jednocześnie wnioskodawcy w toku przewodu sądowego jednoznacznie twierdzili, że J. B. (2) nigdy nie informował ich aby jego gospodarstwo rolne w czasie gdy odbywał karę więzienia podlegało przepadkowi. B. G. wprost stwierdziła, że gdy jej ojciec odbywał karę ona przebywała cały czas w tym samym gospodarstwie rolnym jej rodziców. Stwierdziła także, że gospodarstwo to było bardzo duże. Również J. B. (1) wyjaśnił, że ojciec nie mówił mu aby jakieś grunty rolne zostały mu zabrane. Ponadto z twierdzeń B. G. wynika, że w czasie gdy J. B. (2) odbywał karę, gospodarstwem rolnym zajmowali się jego rodzice. Okoliczności te przemawiają za przyjęciem, że gospodarstwo rolne</p>		

(...) nie uległo przypadkowi na rzecz Skarbu Państwa.

Z kolei przedmioty ujawnione w protokole opisu ruchomości nie uległy przypadkowi, gdyż z treści protokołu wynika, że prawo własności do tych rzecz zgłosiła matka J. M. B..

W ocenie Sądu nie ma jakichkolwiek podstaw ku temu aby odszkodowanie obejmowało wynagrodzenie jakie otrzymywałby J. B. (2) jako wójt za okres w którym był pozbawiony wolności – pełnomocnik przyjął, że aktualnie z tego tytułu powinna zostać zasądzona łączna kwota 1 266 623 złotych i z tego względu wnosił o zasądzenie na rzecz każdej z osób uprawnionych po 633 311,50 złotych. W swoich wyjaśnieniach złożonych w toku postępowania przygotowawczego w sprawie SR 687/48 J. B. (2) stwierdził, że na stanowisko wójta został wybrany w 1945 roku i pełnił swoje obowiązki do listopada 1947 roku kiedy został odwołany z tej funkcji i powrócił do miejscowości P. gdzie prowadził gospodarstwo rolne. W związku z tym w chwili jego zatrzymania w czerwcu 1948 roku nie sprawował już urzędu wójta, a więc Sąd nie widział podstaw aby zasądzić odszkodowanie za utracone wynagrodzenie jakie mógłby J. B. (2) pobierać jako wójt.

Zadośćuczynienie

2.

Kwota główna

Odsetki

200 000 zł na rzecz B. G.

200 000 zł na rzecz J. B. (1)

ustawowe od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty

Zwięźle o powodach podstawy prawnej	
<p>Analizując materiał dowodowy zgromadzony w sprawie Sąd doszedł do przekonania, że wniosek o zadośćuczynienie co do zasady zasługuje na uwzględnienie.</p> <p>W pierwszej kolejności Sąd ustalił, że B. G. i J. B. (1) są uprawnieni do uzyskania zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez ich ojca J. B. (2) na skutek wykonania wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie wydanym na sesji wyjazdowej w G. w dniu 24 czerwca 1948 roku w sprawie nr akt Sr 687/48. Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w razie śmierci osoby, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia, uprawnienie do żądania od Skarbu Państwa odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wynikłe z wykonania tego orzeczenia przechodzi na małżonka, dzieci i rodziców. W związku z tym, że Sąd Okręgowy w Siedlcach stwierdził nieważność wydanego wobec J. B. (2) wyroku skazującego go za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, a J. B. (2) zmarł, to uprawnienie do żądania odszkodowania i zadośćuczynienia przysługuje jego dzieciom. Z czworga dzieci J. B. (2) do chwili obecnej żyją B. G. i J. B. (1), a więc tylko oni są uprawnieni do dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia określonych w ustawie z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne</p>	

orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

W zakresie kwoty zasądzonego zadośćuczynienia należy zauważyć, że w orzecznictwie podkreśla się, że zadośćuczynienie jako rekompensata za krzywdy i dolegliwości moralne oraz fizyczne winno mierzyć się ich dolegliwością oraz współczesnym standardem społeczeństwa, by i krzywda została wynagrodzona i pokrzywdzony nie wzbogacił się. W art. 445 kc ustawodawca określił, że suma zadośćuczynienia powinna być odpowiednia, co oznacza, że powinna odzwierciedlać w pełni rozmiar doznanej krzywdy, tj. stopień cierpień fizycznych i psychicznych, ich intensywność, czas trwania, nieodwracalność następstw i inne okoliczności, których nie sposób wymienić wyczerpująco (por. m.in. wyroki SN: z 30.01.2004 r., I CK 131/03, OSNC 2005/2, poz. 40; z 27.02.2004 r., V CK 282/03, LEX nr 183777). W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że wysokość zadośćuczynienia powinna być z jednej strony odczuwalna dla poszkodowanego i przynosić mu równowagę emocjonalną, naruszoną przez doznane cierpienia psychiczne, ale z drugiej strony – utrzymana w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa (por. wyroki SN: z 14.02.2008 r., II CSK 536/07, LEX nr 461725, z glosą K. Ludwichowskiej, OSP 2010/5, poz. 47, s. 339; z 26.02.1962 r., IV CR 902/61, OSNCP 1963/5, poz. 107; z 24.06.1965 r., I PR 203/65, OSPiKA 1966/4, poz. 92; z 10.03.2006 r.,

IV CSK 80/05, OSNC 2006/10, poz. 175).

Tak więc wysokość zadośćuczynienia musi przedstawiać wartość ekonomicznie odczuwalną oraz powinna być utrzymana w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej. Zadośćuczynienie powinno także uwzględniać indywidualne cechy człowieka, którego niesłusznie pozbawiono wolności. Odwołanie się do stopy życiowej społeczeństwa nie może stanowić argumentu pozwalającego ograniczać wysokość zadośćuczynienia, w sytuacji gdy indywidualne okoliczności danej sprawy uzasadniają jego wyższy niż przeciętny wymiar. Znaczenie dla określenia rozmiarów krzywdy i wysokości należnego zadośćuczynienia ma długość zatrzymania, stopień jego dolegliwości oraz przeżycia natury moralnej z tego wynikające (uczucie przykrości, utrata dobrego imienia), konieczność poddania się rygorom związanym ze stosowaniem środka przymusu, jak również ewentualny ostracyzm środowiskowy (por. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 24.04.2019 r., II AKa 47/19, LEX nr 2689225).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy zauważyć, że z zeznań wnioskodawców wynika, że posiadali oni wiedzę na temat pobytu J. B. (2) w tymczasowym areszcie i więzieniu pochodzącą z bezpośrednich rozmów z nim. Wiedzą na ten temat miała także M. B., która była sąsiadką J. B. (2). Pomimo tego, że J. B. (2) nie lubił wspominać tego okresu, to jednak czasami opowiadał o swoim pobycie

w więzieniu. Mówił, że był wówczas bity, katowany, torturowany, przez pewien czas obawiał się, że będzie wykonana na nim kara śmierci. W czasie pobytu w więzieniu zmarła jego pierwsza żona zmarła, o czym nie został poinformowany.

Niewątpliwie te zeznania należy odnieść do powszechnej wiedzy o warunkach panujących w aresztach i zakładach karnych na przełomie lat 40-tych i 50-tych, jak również do tego w jaki sposób traktowano wówczas osoby związane z organizacjami niepodległościowymi. W kontekście tej wiedzy, informacji przekazanych przez wnioskodawców i świadka a dotyczących pobytu J. B. (2) w więzieniu nie można uznać za nieprawdziwe. W ocenie Sądu, wnioskodawcy rzetelnie zrelacjonowali swoją wiedzę na temat tego w jakich warunkach przebywał ich ojciec w tymczasowym areszcie a następnie odbywał karę pozbawienia wolności, a ich relacja nie może zostać oceniona negatywnie.

Mając na uwadze, że J. B. (2) był pozbawiony wolności przez ponad 6 lat i 7 miesięcy (od 9 czerwca 1948 roku do 15 stycznia 1955 roku), a w tym czasie był bity i w inny sposób torturowany, co spowodowało, że przez długi czas po odzyskaniu wolności odczuwał traumę psychiczną oraz cierpienia fizyczne będące konsekwencją pozbawienia go wolności oraz traktowania w tym czasie. Z tych względów Sąd zdecydował, że adekwatną kwotą zadośćuczynienia będzie kwota 400 000 złotych, którą podzielił między uprawnione osoby. W ocenie Sądu kwota ta w pełni oddaje długość pozbawienia wolności, uwzględnia okoliczność, że przez okres od 24 czerwca do

<p>22 października 1948 roku J. B. (2) miał świadomość, że orzeczona został wobec niego kara śmierci. Zasądzone zadośćuczynienie oddaje także dolegliwości jakie przeżywał J. B. (2) przebywając w zakładzie karnym oraz przeżycia natury moralnej z tego wynikające, konieczność poddania się rygorom związanym ze stosowaniem środka przymusu.</p>		
<p>Inne</p>		
<p>3.</p>	-----	
<p>Zwięźle o powodach podstawy prawnej</p>		
<p>-----</p>	-----	
<p>ROZSTRZYGNIĘCIE SĄDU W PRZEDMIOCIE ŻĄDANIA</p>		
<p>Zwięźle o powodach rozstrzygnięcia</p>		
<p>Odszkodowanie</p>		
<p>1.</p>	<p>Kwota główna</p>	<p>Odsetki</p>
<p>Sąd Okręgowy oddalił wniosek o zasądzenie kwoty 1 266 623 złotych tytułem odszkodowania jako niezasadny.</p>	-----	
<p>Zadośćuczynienie</p>		
<p>2.</p>	<p>Kwota główna</p>	<p>Odsetki</p>
<p>Sąd Okręgowy zasądził od Skarbu Państwa na rzecz B. G. i J. B. (1) po 200 000 złotych tytułem zadośćuczynienia.</p>	<p>Ustawowe od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.</p>	

Inne		
3.	W pozostałej części Sąd Okręgowy oddalił wniosek.	
Inne ROZSTRZYGNIECIA Zawarte w WYROKU		
Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Przytoczyć okoliczności	
-----	-----	-----

Koszty procesu	
Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Przytoczyć okoliczności
III.	O kosztach orzeczono na podstawie art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, obciążając nimi Skarb Państwa.

PODPIS